

Az úzvölgyi temető körüli botrány reprezentációja az Agerpres és az MTI hírügynökségek anyagaiban

SZABÓ NORBERT

Mesterképzős hallgató, Újságírás és digitális média tanszék, BBTE –
MA-student, JDMI, BBU
E-mail: norbiszabo03@yahoo.com

Abstract (*Representation of the scandal around the Valea Uzului cemetery in the articles of the news agencies Agerpres and MTI*)

The Valea Uzului military cemetery came to the fore when the mayor of Dărmănești set up a plot of Romanian military graves and then erected 52 concrete crosses in the graveyard without any permission. The case culminated on June 6, 2019, when Romanian organizations tried to inaugurate the previously placed monument and concrete crosses. In response, the Hungarian community formed a live chain to prevent the inauguration. After the incident, a series of political debates ensued, bringing the cemetery to the forefront of media and political attention.

Keywords *Valea Uzului; conflict; cemetery; demonstrations; concrete crosses*

Rezumat (*Reprezentarea scandalului legat de cimitirul din Valea Uzului în materialele agențiilor de presă Agerpres și MTI*)

Cimitirul eroilor din Valea Uzului a ieșit în prim plan atunci când primarul din Dărmănești a realizat o parcelă de morminte militare românești, și apoi a ridicat 52 de cruci de beton în cimitir fără nicio permisiune. Cazul a culminat pe 6 iunie 2019, când comemoratori românești au vrut să inaugureze monumentul și crucile de beton plasate anterior. Ca răspuns, comunitatea maghiară a format un lanț uman pentru a preveni inaugurarea. După incident, au urmat o serie de dezbateri politice, aducând cimitirul în prim-planul atenției politice și mass-media.

Cuvinte cheie *Valea Uzului, conflict, cimitir, demonstrații, cruci de beton*

„Az úzvölgyi helyzet csak egy tünete az erdélyi magyarság helyzetének. Egy kiábrándult, vezetőiben is csalódott, gazdasági-társadalmi problémák által gyengített közösségnek, amely védekezésre már-már alig képes”.¹

Úzvölgye egy kis falu Hargita megyében. A nevét feltételezhetően az ott élt ősi úz népcsoport nyomán kaphatta.² A falut javarészt magyarok lakták, de román és német nemzetiségű emberek is éltek ott. A település népessége az évti-

zedek során fokozatosan csökkent: a népszámlálási adatok szerint 1956-ban 178 ember lakott a faluban, viszont 1966-ban csupán 127. Ez a szám 1977-ben majdnem a felére, mindössze 69 főre csökkent. Másfél évtizeddel később, 1992-ben pedig 12 lakost írtak össze.³ Végül 2017-ben a falunak már egyetlen lakosa sem volt – teljes mértékben elnéptelenedett. Ebben az évben költözött el ugyanis a település utolsó lakója.⁴

Az emberek többsége a falut az ott található haditemetőről, pontosabban az úzvölgyi katonai temetőről ismeri. A sírkert miatt politikai viták sora alakult ki 2019 tavaszától kezdődően, így a média és a politika figyelmének a középpontjába került. Tanulmányom célja az, hogy bizonyítsam: az Agerpres és az MTI nem voltak teljes mértékben objektívek az úzvölgyi temetőügy történéseinek közlésében, hiszen pártatlanságukat nemzeti és politikai érdekek befolyásolhatták.

A múlt: román–magyar harcok, eltemetett hősök

1916. augusztus 27-én Románia hadat üzent Magyarországnak. Az ellenséges haderőnek aznap sikerült átmennie a magyar határon, de a román csapatokat a magyar 61. honvéd gyalogos hadosztály a német szövetségesek segítségével visszafordította. A siker viszont nemcsak őket illette. A románok átjutását lassította a császári és királyi 1. lovashadosztály is, de őket időközben leváltották. A magyarok október közepén átkeltek a román határon, s Dormánfalva felé kezdtek támadni. A magyar haderőt a küzdelmek során több veszteség érte: rengeteg katona vesztette életét, s Dormánfalvát sem tudták elfoglalni, ráadásul a román hadsereg mellé orosz segítség társult – akik később teljesen fel is váltották őket –, így a német és a magyar hadseregnek már velük kell küzdenie. A harcok rengeteg életet követeltek: román, magyar, német és orosz oldalon is több katona halt hősi halált. Az elhunyt katonákat minél hamarabb el kellett temetni, így a magyar királyság területéhez tartozó úzvölgyi sírkertben helyezték őket végső nyugalomra, ahová „a magyar királyi 39. gyalog hadosztály katonáit, illetve a német haderő szövetségeseit temethették”.

A II. világháború viszont újabb katonaáldozatok követelt. Ebben a periódusban is temérdeknyi katona élete veszett oda, sokakat közülük nem sikerült igazi sírkertben eltemetni, így a maradványaik az egész völgy területén fellelhetők.⁵

A temetőben ma már hősi halottak ezrei nyugszanak. Köztük szerepel Oswald János honvéd, akit elsőként temettek el a sírkertben. A végső nyugalomra helyezése 1916. október 17-én történt meg.

Mivel túl sok volt a halott, s betemetésre már alig volt hely, öt új parcellát alakítottak ki a sírkertben, amelyek ekképpen néztek ki:

„**jobb oldali elülső parcella** a m. kir. 39. honvéd gyaloghadosztály alárendeltségében harcoló m. kir. 10. miskolci honvéd gyalogezred I. számú temetője, amelyben ekkor 56 betemetett nyugszik négy sorban soronként 14 katona.

jobb oldali hátulsó parcella: a m. kir. 39. honvéd gyaloghadosztály betelt temetője, ahol a m. kir. 9. kassai honvéd gyalogezred emlékműve is áll. Ez az egyetlen emlék a temetőben, mely 1917 óta eredeti helyén megmaradt.

Az egyik 1988-as román forrás arra derít fényt, hogy a temetőben 1306 hősi halott van, tehát betemetés a II. világháborúban is történhetett. Ez az adat nem meglepő, hiszen a II. világháború idején lezajlott harcok során is katonák sokasága hunyt el ezen a környéken.⁷

2

Ciminteniul de Moare - Valea Uzului - Cinc

Români Idet.	8.	Români Neidut	3.
Unguri	108.	Unguri	336.
Germani	43.	Germani	78.
Rusi	4.	Rusi	18.
Sârbi	3.	Moscoviti	242.
Italieni	2.		
Austriaci	2.		
	<hr/>		<hr/>
Total Idet.	170.		677.
		Total Eroilor centralizati	847.
			350
			<hr/>
			1197.

plus 350 Eroii raplati pe loc, in cimintir, incantate de centralizare.

{ Din ceati 350 eroi, unul e identificat: Supt. Puz. River - Reg. 10 Hovez }

A számolócédula

Az ONCE (Oficiul Național pentru Cultul Eroilor) forrásai, amelyek szerint nyolc ismert és három ismeretlen katona nyugszik a temetőben, eléggé ambivalensek, ugyanis „az exhumálási-áttemetési napló, amely a környező temetőkből az úzvölgyi fűrésztelep melletti temetőbe áttemetettek adatait tartalmazza,” csak hét román nemzetiségű katonát említ:

Az állati neve		Az állati fajta		Az állati nem		Az állati színe		Az állati mérete		Az állati kor		Az állati egészségi állapota		Az állati tulajdonságai	
1	Mihail	Harcsik	Mihály	1870	1870	1870	1870	1870	1870	1870	1870	1870	1870	1870	1870
2	Harcsik	Mihály		1870	1870	1870	1870	1870	1870	1870	1870	1870	1870	1870	1870
3	Kuzma	György		1870	1870	1870	1870	1870	1870	1870	1870	1870	1870	1870	1870
4	Mordanin	György		1870	1870	1870	1870	1870	1870	1870	1870	1870	1870	1870	1870
5	Roman	Mihály		1870	1870	1870	1870	1870	1870	1870	1870	1870	1870	1870	1870

Az öt magyar katonát igazoló irat

„1. Horcic Mihai a magyar anyakönyvekben Harcsik Mihály néven szerepel, a m. kir. 11. honvéd gyalogezred katonájaként halt hősi halált. A Szabolcs vármegyei Nyírkarászton született.

2. Grimu Mihai a magyar anyakönyvekben Grimm Mihály néven szerepel, a m. kir. 18. honvéd gyalogezred katonája, de hősi halálakor a m. kir. 16. honvéd gyalogezred állományába vezényelve szolgált. A Sopron vármegyei Ágfalván született.

3. Roman Mihai a magyar anyakönyvekben Román Mihály néven szerepel, a m. kir. 11. honvéd gyalogezred katonájaként halt hősi halált.

4. Cosma Gheorghe a magyar anyakönyvekben Kuzma György néven szerepel, a m. kir. 16. honvéd gyalogezred katonájaként halt hősi halált.

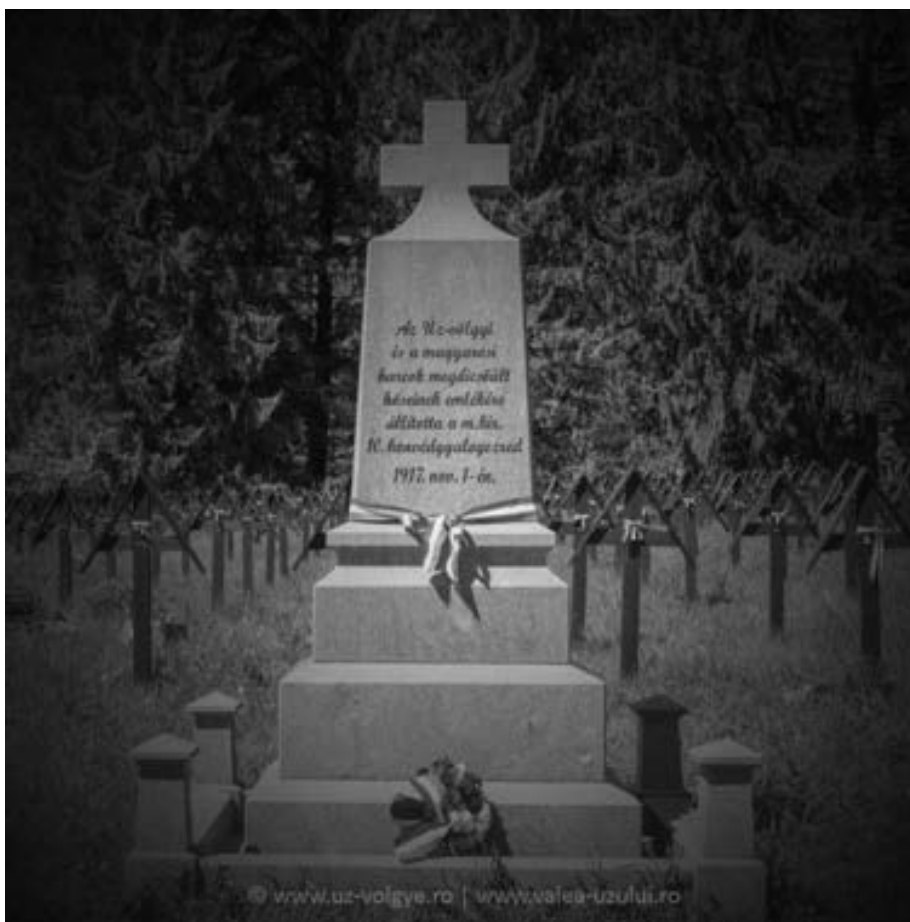
5. Morduminechei Gheorghe a magyar anyakönyvekben Mordaninecz György néven szerepel, a m. kir. 11. honvéd gyalogezred katonájaként halt hősi halált. A Bereg vármegyei Akloson született, ruszin származású volt.

6. Lusin Filip egy forrásban Lusicz Fülöp néven szerepel, és az orosz 52. gyalogezred katonájaként halt hősi halált. Az ő esetében további kutatások szükségesek.

7. Rotaru Stan a magyar anyakönyvekben nem szerepel.⁸

A Cultul Eroilor (korábbi nevén Societatea Cultul Eroilor) társulatnak köszönhetően nemrég fényt derült arra, hogy az 1980-as évek közepén létezett két olyan irat, amelyek bizonyos felmérés végett készültek. A felmérés némi változásokkal járt volna: a temetőben olyan átalakításokat hajtottak volna végre, amelyek nyomán a magyarok háborús szerepét próbálták eltüntetni, ezzel elérve azt, hogy a románok áldozatvállalása kerüljön előtérbe.⁹

Miután a II. világháború véget ért, a temető állapota folyamatosan romlott. Eltűntek az eredeti sírjelek, az emlékművek és a sírkert kerítésének a részei is. Az elkövetkezendő két évtizedben viszont felújítások sorozata zajlott le: 1994 augusztusában a Sóvető patakából származó sziklákból emlékművet állítottak fel, illetőleg keresztet és kopjafákat helyeztek el. A kerítés belső részére márványtáblát helyeztek el a katonák neveivel, 2011 és 2015 között pedig 600 fakeresztet állítottak fel a temetőben, a hősi halált halt magyarok emlékéül. A temető rekonstrukciója Csíkszentmárton önkormányzata és a helyi társadalmi szervezetek együttműködésével, illetve az anyaországi támogatással valósult meg.¹⁰

A 10. Honvédegyezred által állított emlékmű

Egyébként a román és a magyar kormány között 2008. március 6-án született egy egyezmény, amely hivatalosan a *Megállapodás a Magyar Köztársaság*

Kormány és Románia Kormány között a romániai magyar hadisírok és a magyarországi román hadisírok jogi helyzetéről címet viselte. Az egyezményből két eredeti példány készült, magyar, illetve román nyelven.

A megállapodás magában foglalja, hogy azokat a román és magyar nemzetiségű katonákat, akik a két világháború eseményei során hunytak el, megilleti a sírkert nyugvóhelyeinek egyike.

A törvény ratifikálja a sírkertekben levő emlékművek megóvását, karbantartását, s ebből kifolyólag azt is, hogy a temetőben nem szabad elhelyezni olyan objektumokat, amelyek nem odavalóak, nem illenek a sírkertbe. Az okirat kiemeli: „A Szerződő Felek támogatják egymást”, s ha rongálás vagy átalakítás éri valamelyik emlékművet vagy sírkövet, a felek kötelesek értesíteni egymást. A megállapodás szintén magában foglalja, hogy „Mindkét Szerződő Fél saját költségén a másik Szerződő Fél országának területén és annak beleegyezésével rendezheti és gondozhatja hadisírijait és háborús emlékműveit.”

A 3. cikkely bekezdései megerősítik, hogy amennyiben a Szerződő Felek egyike a temető földterületét igénybe venné sajátos célokra, köteles ezt a szándékát a másik Szerződő Féllel közölni, s csak annak a jóváhagyása után cselekedni. A megállapodás további cikkelyeiből kiderül, hogy a felek kötelesek tiszteletben tartani egymás „nemzeti, vallási és egyéb hagyományait”. Ha pedig problémás kérdések fogalmazódnak meg, azok „tárgyalással vagy diplomáciai úton” kerülnek megoldásra.¹¹

Az úzvölgyi temető miatt kialakult konfliktusok előzményei és hatásai

Dormánfalva egy kisebb város Bákó megyében, amely 25 kilométerre fekszik a mára elnéptelenedett Úzvölgye falutól. A város képviselőtestülete 2019 márciusában úgy döntött, hogy az úzvölgyi katonatemetőt magánvagyonból közvagyonná minősíti át. A moldvai település önkormányzata egy hónap elteltével, bármiféle engedély nélkül, román katonasírok parcelláját alakította ki, majd 52 betonkeresztet és egy szintén betonból öntött, nagyméretű ortodox keresztet állított a sírkertben. Az önkormányzat 2019. május 17-re hirdette meg a román katonák emlékhelyének az ünnepélyes felavatását.

Gergely András, Csíkszentmárton polgármestere szerint kegyeletsértő és önkényes a dormánfalviak temetőfoglalása. Úgy vélte: a román katonák számára oda kellene emlékhelyet állítani, ahol valóban nyugszanak, s nem oda, ahol más nemzetiségű katonák maradványai vannak. Csíkszentmárton önkormányzata pert helyezett kilátásba, s felszólította Dormánfalvát, hogy a határozatot érvénytelenítse.¹²

Az Erdélyi Magyar Néppárt (EMNP) elnöksége úgy vélte, a dormánfalvi önkormányzat ezzel a lépéssel a 2008 márciusában kötött román-magyar államközi megállapodást megsértette.

Az RMDSZ vezető tisztséget betöltő politikusai közös levelet írtak a román hatóságokhoz, amelyben rávilágítottak arra, hogy a temetőfoglalás ellentmond a

katonasírokra vonatkozó nemzetközi egyezményeknek. A levélben megemlítik, hogy Dormánfalva törvénytelenül költött el közpénzt a keresztek felállításakor. A levél ellenére a román hatóságok nem tettek semmit az ügyben. Az emlékhely kialakítása folytatódott.¹³

Constantin Toma dormánfalvi polgármester reagált a „kétkedő képviselők kérdésére”. Elmondta: a magyar sírokhoz nem nyúlnak, viszont a temetőnek van egy üres része, ahova 50 betonkeresztet és egy 3,5 méter magas gránitkeresztet szeretnének elhelyezni. Hangsúlyozta: a kulturális tárca és a román védelmi minisztérium tudomást vettek az építkezésről, az utóbbi 65 ezer lejjel támogatta azt.¹⁴

A dormánfalvi polgármester hivatal egy Toma által jegyzett közleményt juttatott el május 6-án az MTI-hez, amelyben a temető átalakításának törvényességét próbálja bizonyítani, a sírkert nemzetközi jellegére vonatkozóan. Közölte: „az úzvölgyi nemzetközi temetőt a román Hősök Kultusza Társaság (Societatea Cultul Eroilor) hozta létre 1926 és 1927 között, a temetőbe 1306 román, magyar, német, osztrák, olasz, orosz és szerb katonát temettek el.”¹⁵ Szerintük a nemzetközi jelleg addig tartott, amíg 1994-ben a magyar parcellákat fel nem újították. A dormánfalvi önkormányzat úgy gondolja, a 2013-ig tartó felújítások során, a csíkszentmártoniak nem vették figyelembe az 1926-ban készült térképet. Állításuk szerint a román parcellák nemrég történt kialakításánál viszont a dormánfalvi hivatal figyelembe vette a térképét, s a temető egyik szabad részét választották ki arra.¹⁶

Később a román Állami Építkezési Felügyelőség megállapította, hogy Dormánfalva önkormányzata törvénytelenül járt el, amikor a haditemető román parcellájának előállította az építési engedélyét, ugyanis ez olyan dokumentáció alapján történt meg, amely nem bizonyította kézenfekvően a terület fölötti tulajdonjogát.¹⁷ A szabálytalanságot a művelődési minisztérium is igazolta. Elmondták: Constantin Toma dormánfalvi polgármester nem kérte a köztéri műemlékek bizottságának (CNMPF) engedélyét. A polgármester számára szankciót helyeztek kilátásba, amely szerint, ha valaki mellőzi a kulturális tárca beleegyezését, 10 ezer és 20 ezer lej közötti bírsággal büntetendő. A minisztérium tudatta Tomával, hogy a műemlékeket nem lehet felavatni, mivel nem rendelkeznek minisztériumi jóváhagyással.¹⁸ A polgármester emiatt elhalasztotta az emlékmű május 17-re tervezett felavatását.¹⁹

Ezután egy civil akciócsoport nylonzsákokkal takarták le a sírkertben elhelyezett betonkereszteket és az ortodox emlékművet. A fekete szemeteszsákokkal ellátott sírokat körberagasztották, majd a helyszínre két táblát is elhelyeztek román és magyar felirattal, amelyeken a „Tartósítva a jelenlegi helyzet megoldásáig!” szöveg állt. A csoport arra hivatkozott, hogy „konzerválni” szeretnék a betonkereszteket, addig, amíg a jogi eljárások be nem fejeződnek.

Később a romániai magyar pártok és civil szervezetek képviselői a temető előtt virrasztottak, hogy megakadályozzák, ha esetleg Dormánfalva önkormányzata mégis megvalósítaná a május 17-re ígért felavatást.²⁰ A temető felügyelése alatt a csíkszentmártoni önkormányzat újrafestette a székelykaput, s a magyar katonák tiszteletére fakereszteket állítottak fel, amelyekre piros-fehér-zöld szalagokat kötöttek.²¹

Az idill azonban hamar véget ért. A munkálatok befejezése után a csíkszentmártoni önkormányzat munkatársai közös ebédre igyekeztek, amikor három román aktivista érkezett a temetőbe, s kérdőre vonta a magyarokat a keresztek letakarása miatt. A helyszínről elő videóban tudósított George Simion, Cosmin Iosub és Mihai Armaş, akik közül ketten videóztak, a harmadikuk pedig provokatív kérdéseket tett fel a magyaroknak. Simion azt állította, hogy megütötte őt az egyik magyar férfi, a felvételen viszont csak annyi látszik, hogy elesett. László Antal, Csíkszentmárton alpolgármestere elmondta, hogy az egyik aktivistát valóban fellökték, de ütlegetésről szó sem volt.

Bedő Zoltán úgy vélte, Simion szándékosan félre akarta vezetni a közvéleményt azzal, hogy elterjesztette, megverték a magyarok. Folyamatosan azt kiabálta, hogy „ölik a magyarok!”, holott a valósághoz ennek köze nincs.²²

A történetek után rongálás, lopás, ütlegetés és egyéb erőszakos cselekedetek gyanúja miatt tartottak házkutatást öt személynél Hargita és Bákó megye területén. Köztük szerepelt László Antal, Csíkszentmárton alpolgármestere is, akit a házkutatás után a nyomozó hatóság kihallgatott. Rajta kívül még három embert hallgattak ki, ugyancsak ezen okokból.

Tánczos Barna szerint a rendőrök George Simion feljelentése alapján jártak el. A szenátor az MTI-nek elmondta: „a rendőrök hajnali hat órakor törtek rá a csíkszentmártoni alpolgármesterre és családjára, és ezután a csíkszentmártoni polgármesteri hivatalban is házkutatást tartottak.”²³ Később Csíkszentmárton önkormányzatánál is kutakodtak a rendőrök. Megnézték az alpolgármester irodáját, a térfelügyelő kamera belső egységét magukkal vitték, majd jegyzőkönyvet írtak, és elmentek.²⁴ Az RMDSZ az eset után megvonta támogatását a bukaresti kormánykoalíciótól.²⁵

Csíkszentmárton önkormányzata május 23-ai ülésén határozatot hozott, amely szerint harminc napig lezárta a sírkertet, tilos volt bármilyen tevékenység céljából a temetőbe belépni. A tiltás alól kivételt képeztek a karbantartási munkálatokat elvégző személyek. A határozat május 29-től lépett hatályba. A temető lezárásáról kisfilm is készült, amelyben kiderült: a láncszemeket három lakattal kapcsolták össze. Hargita megye prefektusa, Jean-Adrian Andrei kifogásolta a temető lezárását. Szerinte, Csíkszentmárton a törvényt is megsértette a határozat meghozatalakor, ezért kilátásba helyezte annak megtámadását a közigazgatási bíróságon.

Eközben a közbeszerzési hatóság, illetve a Bákó megyei kataszteri hivatal is elismerte, hogy Dormánfalva polgármesteri hivatala törvénytelenül járt el, s nem tisztázott a terület hovatartozása.²⁶ Hozzájuk csatlakozott a román Nemzetvédelmi Minisztérium, amelynek június 3-ai közleményéből kiderült: „az idegen háborús emlékhelyek átalakítása csakis a minisztériumnak alárendelt Hősök Emléke Országos Hivatal (ONCE) előzetes hozzájárulásával végezhető el Romániában, és a hivatal – 2004-es megalakulása óta – nem járult hozzá az úzvölgyi katonatemető átalakításához.” A minisztériumi álláspont arra világított rá, hogy a katonatemetőt a román Hősök Emléke Társaság alakította ki 1926-1927-ben, amikor az osztrák-magyar hadsereg mintegy 350 katonájának a sírja mellé, csaknem 900 különböző nemzetiségű katona maradványait temette el. Hozzá tették: a

temetőbe a második világháború végéig több mint 1300 katonai maradványa került. A minisztérium továbbá megerősítette a temető Hargita megyei elhelyezését és nemzetközi jellegét. Az 1984-85-ben és 1988-89-ben megejtett országos hadisíreltározás során ugyanis kiderült, hogy a sírkertben román, magyar, olasz, német, szerb és orosz katonák nyugszanak.²⁷

A tárcsa egyébként Dan Tanasă blogger, újságíró kérésére fejtette ki álláspontját. A választ Tanasă azonban másképp értelmezte. Azt, hogy a Hősök Emléke Országos Hivatal (ONCE) nem járult hozzá az úzvölgyi katonatemető átalakításához úgy értékelte, hogy „az RMDSZ által ellenőrzött területek törvénytelenül magyarosították”.²⁸

Ezzel egyidejűleg a Bákó megyei prefektus megállapította, hogy a temető nem tartozik Dormánfalva közbirtalomhoz, emiatt felszólította az önkormányzatot, hogy vonja vissza azt a határozatot, amelyben az úzvölgyi sírkert területét a közbirtalomba sorolták. A határozat eltörlésére június 25-ig kaptak időt. A bákói prefektus arra hivatkozott: a katonatemető már 2007 óta a Hargita megyei Csíkszentmárton közbirtalmában szerepel, amit egy 2010-es kormányhatározat is megerősített. Ugyanakkor a prefektusi hivatal június 7-ig adott időt a dormánfalvi polgármesternek, hogy tisztázza a román parcella létrehozásához kiállított építési engedély törvényességét.²⁹

Az incidens

Mindezek ellenére Dormánfalva polgármesteri hivatala jóváhagyta a felállított emlékmű és a román parcellák felavatását. Az ügy 2019. június 6-án csúcspontot ért el, amikor csaknem ezer román megemlékező erőszakkal betört a sírkertbe, hogy felszenteljék a korábban elhelyezett emlékművet és betonkereszteket, miközben a temetőben a székelyföldiek békésen, élőláncot alkotva tüntettek.³⁰

Az eset politikai és diplomáciai konfliktusokhoz vezetett. Többen is azt gondolták, hogy az úzvölgyi eset mesterségesen gerjesztett konfliktus a magyarok ellen. A magyarok több demonstráción hangoztatták, hogy a kormány nem foglalkozik kellőképpen az üggyel, a magyar kisebbséget pedig csak másodrendű állampolgárnak tekinti. A tüntetéseken követelték a sírkert eredeti állapotának helyreállítását, Hargita megye prefektusának lemondását és a Dăncilă-kormány leváltását.

A történések tükrében, a román és a magyar fél között számos tárgyalás zajlott. Konkrét előrehaladás azonban e két hónapban mégsem történt. A magyar és a román védelmi minisztérium június végi tanácskozása során arra jutott, hogy szeptemberben folytatják az egyeztetést, és küldötteik együtt bejárják a temetőt. Az eseményre néhány ország katonai attaséját is meghívják, mivel a sírkertben más etnikumú katonák is nyugszanak.

Annak ellenére, hogy temetőgyalázás történt a románok részéről, amikor betörték a temetőkaput, majd magyar kereszteket dobáltak ki a temetőből, a hatóságok nem vontak felelősségre senkit. Sőt: kitüntetések kaptak a rendbontók, valamint az az ortodox pap is, aki a román katonák emlékére elhelyezett betonkereszteket felszentelte. Az elismeréseket Constantin Toma, Dormánfalva

polgármestere adta át a román hadsereg napja alkalmából, október 25-én tartott megemlékezésen.³¹ Például az Úzvölgy fia címmel jutalmazta azt a 13 éves fiút, aki elsőként hatolt be a temetőbe, majd felmászott a magyar emlékműre, s a román zászlót lobogtatva azt kiabálta: „Győzelem!” A megemlékezésen körülbelül 600-an vettek részt. A jelenlevők közül néhányan népviseletbe öltözve, román zászlókat lengetve, fáklyákkal a kezükben indultak a sírkertbe. A temető kerítésére helyezett nagyméretű román zászló felirata tudatta az emberekkel: „Románia alkotmánya szerint az ország hivatalos nyelve a román.” Az ünnepség a román himnusz éneklésével indult, majd felolvasták annak a 149 román katonának a nevét, akik a szervezők szerint a temetőben nyugszanak. Az egybegyűltek minden név után jelent kiáltottak.³²

A magyar fél részéről viszont több illetékesre is szankciót róttak ki. Ilyen volt Grüman Róbert, a Kovászna megyei önkormányzat alelnöke és Borboly Csaba, a Hargita megyei Tanács elnöke, akikre 3000 lejes bírságot szabtak ki. Előbbire azért, mert a székelyek június 6-i tüntetését nem jelentette be. Grüman fellebbezett a bírság ellen, amit a Csíkszeredai Bíróság november elején eltörölt.³³ Borboly ellen a későbbiekben is érkezett feljelentés nacionalista román szervezetek részéről. Ekkor nemcsak őt, hanem Tamás Sándort, Kovászna Megye Tanácsának elnökét, Tánczos Barna szenátort, Korodi Attila képviselőt, illetve Gergely Andrást, Csíkszentmárton alpolgármesterét is feljelentették diszkriminatív nyilatkozatok, románellenes uszítás indokával. Az utóbbit azzal magyarázták, hogy Tánczos diszkriminatív magatartást tanúsított, amikor felszólította a magyarokat arra, hogy a román megemlékezők bejutását a temetőbe élőlánccal akadályozzák meg.³⁴

Törvénytelen építkezés, sírgyalázás, erőszakos cselekedetek, gyűlöletkeltés, rongálás, illetve hivatali visszaélés miatt tett feljelentést júniusban a Magyar Polgári Párt, a Mikó Imre Jogvédelmi Szolgálat, valamint az Erdélyi Magyar Néppárt (EMNP). A moinești-i ügyészség 2020 márciusában ítéletet hozott: nem történt bűncselekmény a júniusi incidensek során. Úgy vélik, nem számít bűncselekménynek, mindössze szabálysértésnek minősül, ha néhányan azt kiabálják, kifelé a magyarokkal az országból. Az ügyészség ítélete végig román és magyar csoportokat említ, ennek ellenére egyetlen magyart sem hallgattak ki az ügyben. Az úzvölgyi incidensről nagyon sok fénykép és videófelvétel készült, mégsem látták úgy, hogy valakit bántalmaztak volna.

Csomortányi István, az Erdélyi Magyar Néppárt elnöke elmondta: az ügyészség válaszevléből kiderült, hogy rongálás miatt azért nem indíthatnak kivizsgálást, mert Csíkszentmárton polgármesteri hivatala nem szeretne feljelentést tenni ez esetben.³⁵

Ravasz Arnold csíkszentmártoni falumenedzser sértőnek nevezte Csomortányi szavait. Kijelentette: mindent megtettek a helyzet tisztázásáért. Mihelyt megtörtént a rongálás feljelentést tettek.³⁶

Terepbejárás, állati csontok

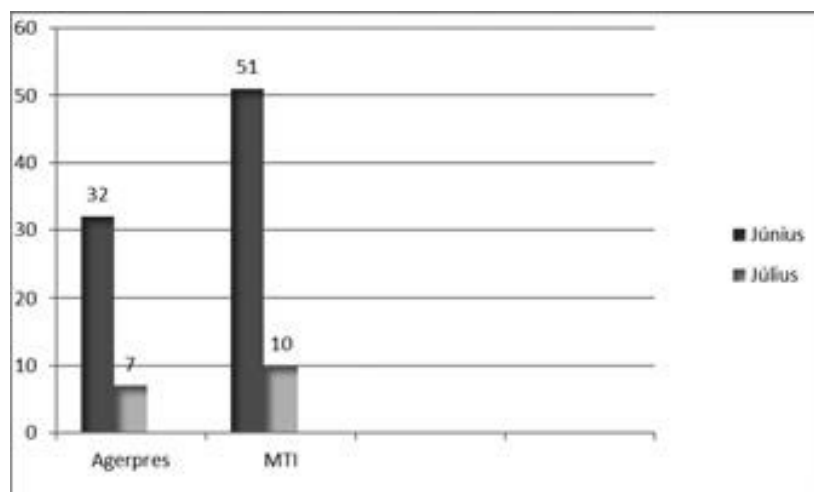
Csaknem két hónappal az ígért időpont után megvalósult az úzvölgyi temető kollektív bejárása a román, a magyar, az orosz és a német hadisírgondozók segítségével, a Hősök Emléke Országos Hivatal (ONCE) invitálása nyomán. Az egyeztetés után Kovács Vilmos ezredes, a magyarországi Honvédelmi Minisztérium Hadtörténeti Intézetének és Múzeumának a parancsnoka elmondta: a román fél még nem állt elő semmilyen megoldással a helyzet tisztázására. Kijelentette: a sírkertben kegyeletsértés történt azzal, hogy az 50 betonkereszt olyan sírok fölé került, ahol magyar katonák maradványai vannak. Szerinte exhumálást kellene lebonyolítani avégett, hogy kiderüljön, vannak-e katonák eltemetve azon a területen. Ha pedig vannak, azok csak az 1917-ben eltemetett magyar katonák lehetnek.³⁷

Mihai Țîrnoveanu 2019. szeptember 23-án számolt be közösségi oldalán arról, hogy Vasile Boboc fémdetektoros kincskereső az úzvölgyi temetőhöz közel bukkant rá egy, az I. világháborúban elesett román katona csontjaira és fegyverzetére. A nacionalista szervezetek, amikor értesültek az információról, egyből azt feltételezték, hogy a csontok a 150. Úzvölgyében eltemetett román hős maradványai lehetnek. Többek között emiatt szervezték a már említett ünnepséget október 25-én.

A jászvásári (Iași) Törvényszéki Orvostani Intézet megvizsgálta a csontokat, s kiderült: állati eredetűek. A vizsgálat eredményét Árus Zsolt, a Székely Figyelő Alapítvány elnöke publikálta, aki „egyértelmű félrevezetésnek nevezte a román katona maradványainak a megtalálására vonatkozó bejelentést, és mérlegelendőnek tartotta, hogy érdemes-e feljelentést tenni az ügyben.”³⁸

A sírkert körüli botrány és a hírügynökségek

Az alábbi diagramon szemléltetem, hogy a vizsgált sajtóorgánumok a témával kapcsolatosan hányszor közöltek anyagokat, külön a júniusi és külön a júliusi hónapban.

A júniusban és a júliusban közölt hírek száma

Jól látható, hogy mindkét hónapban az MTI többet foglalkozott az úzvölgyi temető esetével, mint az Agerpres. Az MTI összesen 51 hírt közölt, ezzel szemben az Agerpres mindössze 32-t. A júliusi hónapban a közölt hírek száma jelentősen csökkent. Az MTI összesen tíz anyagot közölt a temető miatt kialakult botrány történéseiről, míg az Agerpres csupán hetet.

A vizsgált téma tekintetében a hírügynökségek legaktívabb időszaka június első két hetében volt. Az első néhány napon a legfrissebb információkat óránként közölték. A későbbiekben a közölt hírek száma csökkent: a hírügynökségek honlapján az óránkénti tudósítást napi két-három hír, majd napi csupán egy anyag követte. A júliusi hónap elején legfeljebb heti két-három anyag jelent meg a temetővel kapcsolatosan, míg a hónap végére alig közöltek valamit.

Az MTI vonatkozó anyagainak a száma fokozatosan csökkent, az úzvölgyi ügygel kapcsolatos hírekkel az Agerpres hirtelen állt le. A hírek mennyiségének csökkenése a leginkább abban lelhető fel, hogy az ügyben nem történt sok előrehaladás, viszont szembetűnő és megkérdőjelezhető, hogy az Agerpres olyan fejleményekről sem tudósított, amelyek az ügyben valódi előrehaladást mutattak. Jó példa erre az, amikor az egyik MTI által közölt anyagból kiderült, hogy a hatóságok által román nemzetiségűnek vélt öt katona valójában magyar volt. Az Agerpres ezt a fejleményt egyetlen mondat erejéig sem említette.

A vizsgált periódusban az Agerpres összesen 39 anyagot közölt, az MTI pedig 61-et. Az úzvölgyi incidens fejleményeiről a két hírügynökség együttesen száz anyagot adott közre.

A vizsgált anyagokat különböző tematikák alapján fogom összehasonlítani annak tükrében, hogy az adott témáról/történésről/fejleményről az olvasóit elyik hírügynökség tudósította, melyik nem.

A történésorozatot tizenkét részre bontottam fel az általam legfontosabbnak vélt mozzanatok alapján.

- A botrány kirobban: a románok megrongálták az úzvölgyi temető kapuját
- Büntetőjogi vizsgálat indult az úzvölgyi katonai temető kapujának megrongálása miatt
- Államosítanak a sírkertet
- Bizalmatlansági indítványban a katonatemető ügye
- Tizenegy román katona nyugszik a sírkertben
- Tüntették az Erdélyi Magyar Néppárt
- Bizalmatlansági indítvány: marad a Dăncilă-kormány
- Egyeztetett a román és a magyar minisztérium a temető ügyéről
- Három hete történt az úzvölgyi incidens: a rendőrség ezúttal sem vonta felelősségre a vandálokat
- A Dormánfalva által elhelyezett betonkereszteket műemlékké nyilvánítanak: Kelemen Hunor ellenzi
- A Bákó megyei prefektus másfél hónap elteltével sem indított közigazgatási pereket Dormánfalva önkormányzata ellen
- Öt románnak tekintett katona valójában magyar volt

A tizenkét kiválasztott téma közül az MTI mindegyik esetben közölt híryanagot, míg az Agerpres a felsoroltak közül csak hét témában hozott le hírt.

Együttesen tehát hét olyan téma azonosítható, amelyeknek a híryanagát az Agerpres és az MTI is közölte, ezek a következők: A botrány kiobban: a románok megrongálták az úzvölgyi temető kapuját; Büntetőjogi vizsgálat indult az úzvölgyi katonai temető kapujának megrongálása miatt; Bizalmatlansági indítványban a katonatemető ügye; Tüntetett az Erdélyi Magyar Néppárt; Bizalmatlansági indítvány: Marad a Dăncilă-kormány; Egyeztetett a román és a magyar védelmi minisztérium a temető ügyéről; A Dormánfalva által elhelyezett betonkereszteket műemlékké nyilvánítanak: Kelemen Hunor ellenzi.

Összesen öt olyan téma volt, amelyekről csak az MTI tudósított, s ezek a következők: Államosítanak a sírkertet; Tizenegy román katona nyugszik a sírkertben; Három hete történt az úzvölgyi incidens: a rendőrség még mindig nem vont felelősségre a vandálokat; A Bákó megyei prefektus másfél hónap elteltével sem indított közigazgatási pereket Dormánfalva önkormányzata ellen; Öt románnak tekintett katona valójában magyar volt.

Az utóbbi témák fejleményeiről az Agerpres semmilyen információt nem közölt.

Objektívek voltak a hírügynökségek?

A továbbiakban a korábban említett tizenkét téma esetében vizsgálom a hírügynökségi anyagok objektivitását.

A botrány kiobban: a románok megrongálták az úzvölgyi temető kapuját részhez az Agerprestől összesen tizenegy cikket használtam fel, míg az MTI-től hatot.

Az Agerpres ezen hírek esetében objektíven tájékoztatott. A szöveg megszerkesztettsége nem utalt semmiféle a román fél iránti egyoldalú pártfogásra vagy elfogultságra. Hasonlóan járt el az MTI is. A két hírügynökség egyetlen információt sem hallgatott el, csupán azokról nem közölt anyagot, amelyekben nem volt érdekelt.

A Büntetőjogi vizsgálat indult az úzvölgyi katonai temető kapujának megrongálása miatt rész esetében viszont a két hírügynökség anyagaiban számos kivetnivaló található. A kivizsgálás elindításáról az Agerpres és az MTI is írt, azonban a román fél néhány információt elhallgatott. A Román Csendőrség közleményét mindkét hírügynökség ismertette. Az MTI a kivizsgálásról szóló anyagában viszont megírta, hogy a történések után kisfilmek sora jelent meg, amelyeken jól látszik, hogy a románok a székely kaput kitépik, köpdösődnek, s az egyik operatőrnek is nekimennek. Az Agerpres erről említést nem tett, ami további kérdéseket vet fel.

Az Államosítanak a sírkertet fejezetben az esetleges államosításról az Agerpres nem közölt semmit, ezzel szemben az MTI két anyagot is publikált. Megírták, hogy az RMDSZ ellenzi a temető államosítását. A híryanagban érezhető némi feszültségkeltés: amikor Kelemen Hunor azt nyilatkozta, hogy a katona-

temetőnél történekeért Codrin Munteanu lehet a felelős, az MTI rövid utalást tett arra, hogy Munteanu egykoron a székely zászló használata ellen pereket indított.³⁹

E téma vonatkozásában felhasználtam még néhány cikket, de azokban elfogultságot az ügyben egyik hírügynökség oldaláról sem éreztem, objektíven tájékoztattak.

A *Bizalmatlansági indítványban a katonatemető ügye* című részben nem volt kifogásolni való a hírügynökségek tájékoztatási módjaiban. Részletesen írtak a bizalmatlansági indítvány benyújtásának mértéről, annak előzményeiről s várható hatásairól. Az Agerpres az indítvánnyal kapcsolatosan Kelemen Hunor rövid nyilatkozatát is publikálta. Megtudjuk, hogy az RMDSZ a Dăncilă-kormány ellen nyújtja be az indítványt, amely számonkéri az úzvölgyi incidenseket, valamint bírálja a kormányt amiatt, hogy a megyei tanácselnökök megválasztását előíró rendelet elfogadására készül.⁴⁰

A *Tizenegy román katona nyugszik a sírkertben* téma esetében az MTI-től származó híreket használtam fel. A hírügynökség a híryanagát a román védelmi tárca honlapján megjelent összegző alapján írta meg. Részletes és átfogó anyagot közölt. Megtudjuk a szövegből, hogy az úzvölgyi temetőben 11 román katona nyugszik. Fényt derült arra is, hogy Csíkszentmárton község az 1927-es térképet mellőzve változtatott a sírkerten. Korábban magyar nemzeti szalaggal ellátott fakereszteket helyeztek azokra a sírokra, ahol nem magyar nemzetiségű katonák vannak. Ezzel a cselekedettel Csíkszentmárton „a vonatkozó nemzetközi egyezményeket és a hadisír-gondozásról szóló román-magyar egyezményt is megsértette”. Az Agerpres a temetőben nyugvó román katonák számáról semmit nem publikált.⁴¹

A *Tüntetett az Erdélyi Magyar Néppárt* fejezetben volt a legszembetűnőbb a részrehajlás két hírügynökség oldaláról. Mind az Agerpres, mind az MTI részéről érződik az elfogultság. Az esetet mindkettő más szemszögből közelíti meg, az olvasóiknak a lényegét más-más színben akarták átadni.⁴²

A *Bizalmatlansági indítvány: Marad a Dăncilă-kormány* rész esetében nincs kifogásolni való. Kiderül az anyagból, hogy június 18-án a Dăncilă-kormány ellen benyújtott bizalmatlansági indítvánnyal szavaztak a parlamentben. Az indítvány szerint a Dăncilă által vezetett szociáldemokrata kormány nem volt képes kezelni az úzvölgyi incidenseket. Az ellenzék bírálta a Dăncilă-kormányt a magas infláció, a hitelek drágulása, a magánnyugdij-rendszer meggyengítése miatt is. Az Agerpres aznap több beszámolót is közölt a parlamenti üléssel egyidőben, az MTI viszont csak egyetlen összegzőt hozott le a parlamenti vita eredményeiről.

Az Agerpres publikált egy anyagot, amelyben javarészt Dăncilă mondatai olvashatóak. Dăncilă kijelentette: az ellenzék alaptalanul vádaskodik, és elferdíti a valóságot. Az Agerpres közölt továbbá egy anyagot, amelyben Korodi Attila kijelentéseit írják le, s egy harmadik anyagot, amelyben Dan Barna fejtette ki véleményét a bizalmatlansági indítványt illetően.

A kormány a szavazás után a helyén maradt, nem sikerült Dăncilă-kabinetet leváltani, mivel az indítványt kétszáz szenátor és képviselő szavazta meg, s a kormánybuktatáshoz még 33 szavazatra lett volna szükség.⁴³

Az *Egyeztetett a román és a magyar védelmi minisztérium a temető ügyéről* fejezetben az olvasók arról értesülhettek, hogy június 26-án elkezdődött a megbeszélés a magyar Honvédelmi Minisztérium Hadtörténeti Intézet és Múzeuma illetékesei, valamint a Hősök Emlékének Országos Hivatala (ONCE) vezetősége között. Az egyeztetésen a két fél az úzvölgyi temető, illetve az emlékművek helyzetéről tanácskoztak. A temetőre vonatkozó levéltári források egymásnak bemutatása és ezek együttes tanulmányozása után, a román fél számára is nyilvánvalóvá vált, hogy a Dormánfalva által elhelyezett kereszték nem román katonák maradványai fölé kerültek, hanem az Osztrák–Magyar Monarchia hadseregében szolgáló katonák nyughelye fölé.

A magyar fél szorgalmazta, hogy a betonkereszték alatti részt exhumálják. A román fél ezt csak akkor támogatta volna, ha a kihantolás a sírkert egészére kiterjed. A felek abban maradtak, hogy szeptemberben folytatják az egyeztetést, a temető kollektív bejárásával. Erre néhány ország katonai attaséját is meghívják, mivel az úzvölgyi temetőben más etnikumú katonák is nyugszanak. A két hírügynökség a hírközlési szabályoknak megfelelően tudósított, tehát objektívak voltak.⁴⁴

Három hete történt az úzvölgyi incidens: a rendőrség ezúttal sem vonta felelősségre a vandálokat témához az MTI híryanagát alkalmaztam, ugyanis az Agerpres erről sem közölt semmit. Ebben az esetben az objektivitás ismét megkérdőjelezhető. Kérdéses, hogy a hírügynökség miért nem tartotta fontosnak, hogy a nyomozás állásáról írjon. Ellenben az MTI nagyon tartalmas anyagot közölt, minden kulcsfontosságú információt megírt. Forrása a fejleményekről, az erdélyi magyar sajtóból származott, történetesen a *Maszol* hírportál és a *Krónika* napilap anyagaiból. A *Maszol* és a *Krónika* is egyaránt arra volt kíváncsi, hogy sikerült-e azonosítaniuk a rendőröknek a rongálókat, tettek-e valamit a betonkereszték és az emlékmű fekete műanyag fóliával való letakarásának ügyében és George Simion állítólagos bántalmazása ellen. A rendőrségtől rövid válasz érkezett: nyomoznak még mindhárom ügy kapcsán.⁴⁵

A Dormánfalva által elhelyezett betonkeresztéket műemlékké nyilvánítanak: Kelemen Hunor ellenzi részhez felhasznált híryanagokban a hírügynökségek munkája tekintetében nincs kifogásolni való. A hírt mindkét hírügynökség közölte, s ismertette a legfontosabbakat. Kiderült, hogy Kelemen Hunor és Viorica Dăncilă az úzvölgyi katonatemetőben elhelyezett betonkereszték lehetséges műemlékké nyilvánításáról, valamint a közigazgatási törvénykönyv új változatáról tárgyalt. Az RMDSZ szövetségi elnöke ellenezte a betonkereszték műemlékké nyilvánítását, ezért arra kérte miniszterelnököt, hogy érvénytelenítsék Valer Daniel-Breaz kulturális miniszter erre vonatkozó engedélyét. Hozzátette: a dormánfalvi emlékmű kelta betonkereszték, amely az 1930-as években vált Legionárius Mozgalom szimbólumává.⁴⁶

A Bákó megyei prefektus másfél hónap elteltével sem indított közigazgatási pereket Dormánfalva önkormányzata ellen, illetve az Öt románnak tekintett katonára valójában magyar volt fejezetekhez szintén csak az MTI híreit használtam fel, hiszen ezen fejleményekről az Agerpres említést nem tett. Az egyikből megtudjuk, hogy Bákó megye prefektusa nem indította el Dormánfalva olgármesteri

hivatala ellen azokat a közigazgatási pereket, amelyeket az úzvölgyi katonate-metővel kapcsolatos törvénytelennek vélt intézkedései miatt helyezett kilátásba. Constantin Toma, Dormánfalva polgármestere először június 7-ig kapott esélyt álláspontja megvédésére. A polgármester azonban nem intézkedett ez ügyben, így haladékat kapott június 25-ig. A hivatal ennek elmulasztása miatt közigaz-gatási pert helyezett kilátásba. Ennek ellenére, egy hónap elteltével sem indította el a megígért pert. Az MTI kérdőre vonta a prefektust ezzel kapcsolatosan. A hiva-tal válaszában közölte: azért nem indult el a per, mert a határidő lejárt napján a dormánfalvi önkormányzat újabb határozatot hozott, amelyikben kijavította a korábbi határozata hibáját. A határozat most már nem a temető területének a közvagyonba vételéről szól, hanem a város közvagyonát rögzítő 1999-es önkor-mányzati határozat kiegészítését rögzíti.⁴⁷

Az Öt románként tekintett katona valójában magyar volt anyag esetében az MTI arról tájékoztatja az olvasókat, hogy a Honvédelmi Minisztérium illetéke-sei nyilvánosságra hozták a katonák anyakönyvi bejegyzésének fénymásolatát, amelyekből kiderül az öt katona neve: Grimm Mihály, Harcsik Mihály, Kuzma György, Madaninecz György és Román Mihály. Kovács Vilmos ezredes, a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum parancsnoka hozzátette: a temetőben vannak még olyan sírok, amelyben magyar katonák nyugszanak, s a románok azokra tet-tek betonkereszteket.⁴⁸ A hírügynökség mindkét esetben objektíven járt el.

Ezzel az elemzéssel arra akartam felhívni a figyelmet, hogy a hírügynöksé-gek egyes híreknél a szakmai normát betartva, az objektivitás kritériumát alkal-mazva jártak el, míg más anyagoknál a hírügynökségi újságírás ezen alapszabá-lyának a betartására nem figyeltek.

Amint kiderült: az Agerpres a tizenkét téma tükrözése során két esetben nem volt objektív, míg az MTI egy alkalommal kívánta befolyásolni az olvasók véleményét.

A hírek tartalmi megszerkesztettsége azt mutatja, hogy a hírügynökségek a tematizálás eszközével is próbáltak manipulálni. Számtalan olvasó fejében a másik fél iránt már létező sztereotípiák voltak. Nemzeti, politikai és diplomáciai érdekek rengeteg konfliktust szítottak román és magyar között, a hírek pedig ezt tovább fokozták.

Vegyük példának azt a június 7-ei anyagot, amelyben az MTI leírja, hogy „a román külügyminisztérium szerint a magyarok szították a feszültséget”. Több mint valószínű, hogy aki „elegendő” sztereotípiával és klisével tekint a román népre, már csak a cím láttán is forrni fog a dühtől. Persze, a cím hiteles, hiszen ezt az információt írják le a szövegtestben is, de tökéletesen rávilágít arra, hogy a hírügynökség pusztán a tematizálás eszközével, a címadás manipulatív és feszült-ségkeltő technikájával élt.

Az Agerpres sem hátrált meg ettől a technikától. *Kelemen Hunor az úzvölgyi incidensekről: Vandalizmus, barbár cselekedet; a nemzetközi fórumokhoz fordulunk* című június 7-ei anyagukban a feszültségkeltő címadás technikáját a román hírügynökség is használja. A hír maga objektív, azzal viszont biztosan tisztában voltak, hogy ha ezt az apró részletet emelik ki Kelemen Hunor mondataiból, pon-

tosabban a „barbár” szót, konfliktust generálhatnak, s a románok a magyarok iránt még nagyobb dühöt fognak érezni.

Mint ismeretes: elengedő a cím is ahhoz, hogy vitát generáljon. A hírügynökségektől az anyagokat számtalan internetes hírportál vette át. Ezek az online platformok komment szekcióiban az emberek között hatalmas viták kerekedtek ki. A legtöbb hírrel megértést és empátiát nem, annál inkább az ellenérzet fokozását érték el.

A legtöbb kérdést azonban az veti fel, hogy a hírügynökségek egyes anyagoknál miért voltak objektívek, más híreknél viszont, ha nem is mondták ki, nyilván érződött a részrehajlás, a szubjektivitás.

Meglátásaim szerint a hírügynökségek az úzvölgyi temetőügy fontosabb állomásai és fejleményei esetében az elfogultság és a manipulálás felé hajlottak azokban az esetekben, amikor olyan fejleményekről volt szó, amelyek az adott népnek nem kedvezőek. Előbbi elemzéseim során kiderült, hogy amikor a hatóságok az úzvölgyi sírkert kapujának megrongálása miatt vizsgálatot indítottak, az Agerpres olyan információkat hagyott ki, amelyek az incidens akkori állásában, illetve annak megítélésében nyilvánvalóak és fontosak voltak.

Az MTI is hajlott a manipulálás irányába, például a *Tüntetett az Erdélyi Magyar Néppárt* című hírében. Az Agerpresszel ellentétben nem a magukra rossz fényt vető információkat mellőzték, épp ellenkezőleg: miközben a magyar népet jobb színben tünteti fel, a román államot támadónak állítja be. A hírügynökség erre építette fel az anyagát. Többször olvasható az anyagban az a szó, hogy *támadás*, de szerepel az *ostrom*, *magyarelles* stb. szó is. Itt nem a cím, hanem maga a szöveg volt feszültségkeltően megfogalmazva. Az Agerpres ezzel szemben az ellenkezőjét próbálta az olvasóval sejtetni. Meg sem említette Csomortányi beszédéből azt a részt, amikor a román államot a magyar nemzettel szemben támadónak állítja be. Nem említette meg a pártelnök feltételezését arról, hogy az úzvölgyi incidenst a román állam előre kitervelhette. Nem adott teret annak sem, hogy a román szervek hibásnak látszanak. Hasonló az eset az *Államosítanak a sírkertet* témában felhasznált MTI-anyagban, amelyben rövid említést tesznek Codrin Munteanuról, majd a hírügynökség emlékezteti az olvasókat, hogy Munteanu egykoron a székely zászló használata ellen pereket indított.

Egyértelmű tehát, hogy a két hírügynökség élt a manipulálás technikájával, ezzel együtt pedig az objektivitás követelményét mellőzte. Hangsúlyozom: a hírekben nem hangzottak el nyílt és határozott kijelentések, olyanok, amelyek degradálóak, ellenségesek a másik néppel szemben, viszont a szövegek tartalmi, formai megszerkesztettsége és tálalása mögött érződnek elfogultságok, megjelennek, vagy éppen ellenkezőleg, nem jelennek meg olyan információk, amelyek az adott félnek nem kedvezőek.

Bibliográfia:

Avram, M. S. (2019). *Kelemen Hunor (UDMR): Suntem pentru votarea moțiunii de cenzură*. Agerpres, <https://www.agerpres.ro/viata-parlamentara/2019/06/12/kelemen-hunor-udmr-suntem-pentru-votarea-motiunii-de-cenzura--325048>.

Letöltve: 2020. január 25.

Csinta S. (2019): *Kakukkáció*. Magyar Nemzet, <https://magyarnemzet.hu/lugas-rovat/kakukkacio-6923552/>. Letöltve: 2020. február 25.

Iszlai K. (2019). „*Dicsőséges*” júniusi temetőfoglalásukra emlékeztek a románok Úzvölgyében. Székelyhon, <https://szekelyhon.ro/aktualis/bdicsoseges-juniusi-temetofoglasukra-emlekeztek-a-romanok-uzvolgyeben>. Letöltve: 2020. március 29.

Iszlai K. (2019). *A román avatóünnepség helyett Magyar nemzeti jelképeket helyeztek ki pénteken az úzvölgyi sírkertben*. Székelyhon, <https://szekelyhon.ro/aktualis/a-roman-avatounnepseg-helyett-magyar-nemzeti-jelkepeket-helyeztek-ki-penteken-az-uzvolgyi-sirkertben>. Letöltve: 2020. március 28.

Iszlai K. (2019). *Házkutatást tartottak, kihallgatták, majd hazaengedték Csíkszentmárton alpolgármesterét az úzvölgyi temetőügy kapcsán*. Székelyhon, <https://szekelyhon.ro/aktualis/hazkutatast-vegeztek-a-bako-megyei-hatosagok-hargita-megyeben-az-uzvolgyi-esemenyek-miatt>. Letöltve: 2020. március 29.

Jogtár.hu (Frissítve: 2020. június 5.). *94/2008. (IV. 23.) Korm. rendelet a Magyar Köztársaság Kormánya és Románia Kormánya között a romániai magyar hadisírok és a magyarországi román hadisírok jogi helyzetéről szóló Megállapodás kihirdetéséről*. <https://net.jogtar.hu/getpdf?docid=A0800094.KOR&targetdate=&printTitle=94/2008.+%28IV.+23.%29+Korm.+rendelet>. Letöltve: 2020. március 6.

Just.ro (2008. december 9.). *ACORD din 6 martie 2008 între Guvernul României și Guvernul Republicii Ungare privind regimul juridic al mormintelor ungare de război din România și al mormintelor române de război din Republica Ungară*. URL: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocumentAfis/100095>. Letöltve: 2020. március 6.

Makkay J. (2019): *Harc az úzvölgyi magyar temető nyugalmaért*. Erdélyi Napló, <https://erdelyinaplo.ro/extra/harc-az-uzvolgyi-magyar-temeto-nyugalmaert>. Letöltve: 2020. február 22.

Mészáros T. (2019). *Úzvölgye: a negyedik állami intézmény mondja, hogy illegálisan bolygatták meg a temetőt*. Fötér.ro, https://foter.ro/cikk/20190603_uzvolgye_a_negyedik_allami_intezmeny_mondja_hogy_illegalisan_bolygattak_meg_a_temetot/. Letöltve: 2020. március 27.

MTI (2019). *Román katonasírok betonkeresztjeit telepítették az úzvölgyi első világháborús magyar katonatemetőbe*.

MTI (2019). *RMDSZ-es politikusok az úzvölgyi katonatemető átalakításának a leállítását kérik*.

MTI (2019). *Úzvölgyi katonatemető – A védelmi minisztertől kért tájékoztatást Viorica Dăncilă miniszterelnök*.

MTI (2019). *Úzvölgyi katonatemető – Az átalakítások törvényességét próbálja bizonyítani Dormánfalva polgármesteri hivatala*.

MTI (2019). *Úzvölgyi katonatemető – Román hatóság szerint törvénytelenül építkezett Dormánfalva önkormányzata*.

MTI (2019). *Úzvölgyi katonatemető – A román kulturális tárca szerint nem avatható fel a román emlékmű*.

MTI (2019). *Úzvölgyi katonatemető – Elhalasztotta a dormánfalvi polgármester a román emlékmű felavatását*.

MTI (2019). *Úzvölgyi katonatemető – Virrasztottak a sírkert előtt, tartva a román emlékmű felavatásától.*

MTI (2019). *Úzvölgyi katonatemető – Házkutatásokat végez a rendőrség Bákó és Hargita megyében.*

MTI (2019): *Az RMDSZ megvonta támogatását a bukaresti kormánykoalíciótól.*

MTI (2019): *Úzvölgyi katonatemető – Megtámadja a közigazgatási bíróságon a prefektus a temető lezárását – FRISSÍTETT (új: lezárták a temetőt).*

MTI (2019). *Úzvölgyi katonatemető – A román védelmi tárca közölte: nem járult hozzá a sírkert átalakításához.*

MTI (2019). *Úzvölgyi katonatemető – Péntekig kapott haladékot Dormánfalva polgármestere a prefektustól.*

MTI (2019). *Úzvölgyi katonatemető – A románok erőszakos benyomulása után felszentelték a román emlékművet.*

MTI (2019). *Úzvölgyi katonatemető – Dărmănești polgármestere kitüntette a júniusi temetőfoglalókat.*

MTI (2019). *Úzvölgyi katonatemető – Törölte a bíróság a Kovászna megyei önkormányzat elnökhelyettesére kirótt bírságot.*

MTI (2019). *Úzvölgyi katonatemető – Egy román hatóság magyar politikusok felelősségét vizsgálja a június 6-i incidens kapcsán.*

MTI (2019). *Úzvölgyi katonatemető – A helyszínen tájékoztak a román, a magyar, az orosz és a német hadisírgondozók*

MTI (2020). *Úzvölgyi katonatemető – Állati eredetűek azok a csontok, amelyeket a 150 román katonának tulajdonítottak.*

MTI (2019). *Úzvölgyi katonatemető – Az RMDSZ ellenzi a sírkert államosítását.*

MTI (2019). *Úzvölgyi katonatemető – Román hatóság: 11 román katona nyugszik a sírkertben. Kolozsvár, 2019. június 13.*

MTI (2019). *Úzvölgyi katonatemető – Hargita megye prefektusának lemondását követelték a csíkszeredai tüntetésen. Csíkszereda/Bukarest, 2019. június 18.*

MTI (2019). *Túlélte az RMDSZ által is támogatott bizalmatlansági indítványt a bukaresti kormány.*

MTI (2019). *Úzvölgyi katonatemető – Megkezdődött az egyeztetés a magyar és román védelmi minisztérium között*

MTI (2019). *Úzvölgyi katonatemető – Romániai magyar sajtó: még nem vonták felelősségre az erőszakos behatolókat.*

MTI (2019). *Úzvölgyi katonatemető – Nem indított közigazgatási pereket Dărmănești önkormányzata ellen a Bákó megyei prefektus.*

MTI (2019). *Tusványos/Úzvölgyi katonatemető – HM-illetékes: öt, románnak tekintett katona magyar állampolgár volt.*

Pașca, E. (2019). *Liderul PPMT, Csomortányi István, anunță organizarea unui protest la Miercurea Ciuc și un miting la Oradea. Agerpres, <https://www.agerpres.ro/politica/2019/06/17/liderul-ppmt-csomort-ny-i-istv-n-anunta-organizarea-unui-protest-la-miercurea-ciuc-si-un-miting-la-oradea--327311>. Letöltve: 2020. január 25.*

Peia, F. (2019). Experti din partea României și ai Ungariei au discutat situația Cimitirului de la Valea Uzului. Agerpres, <https://www.agerpres.ro/politica/2019/06/27/experti-din-partea-romaniei-si-ai-ungariei-au-discutat-situatia-cimitirului-de-la-valea-uzului--332603>. Letöltve: 2020. január 25.

Simon V. (2020). *Hivatalos: nem történt bűncselekmény a románok úzvölgyi temetőbe betörésekor*. Székelyhon, <https://szekelyhon.ro/aktualis/hivatalos-nem-tortent-buncselekmeny-a-romanok-uzvolgyi-temetobe-torteno-betoresekor>. Letöltve: 2020. április 2.

Ștefan, G. (2019. július 2.). *Kelemen solicită retragerea avizului unui monument din cimitirul Valea Uzului, motivând că e simbol legionar*. Agerpres, <https://www.agerpres.ro/politic/2019/07/02/kelemen-solicita-retragerea-avizului-unui-monument-din-cimitirul-valea-uzului-motivand-ca-e-simbol-legionar--335418>; letöltve: 2020. január 25.

Székelyföld.ma (2019). *Az Úz-völgyi katonai temető története*. <https://www.szekelyfold.ma/hirek/az-uz-volgyi-katonai-temeto-tortenete>. Letöltve: 2020. február 28.

Székelyföld.ma (2019). *Az Úz-völgyi katonai temető története II*. <https://www.szekelyfold.ma/hirek/az-uz-volgyi-katonai-temeto-tortenete-ii>. Letöltve: 2020. február 28.

Székelyföld.ma (2019). *Az Úz-völgyi katonai temető története III*. <https://www.szekelyfold.ma/hirek/az-uz-volgyi-katonai-temeto-tortenete-iii>. Letöltve: 2020. február 28.

Székelyföld.ma (2019). *Az Úz-völgyi katonai temető története IV*. <https://szekelyfold.ma/hirek/az-uz-volgyi-katonai-temeto-tortenete-iv>. Letöltve: 2020. február 28.

Székelyhon (2019. június 11.): *Ceaușescu parancsát teljesítik az úzvölgyi temető elrománosításával?* <https://szekelyhon.ro/aktualis/ceauescu-parancsat-teljesitik-az-uzvolgyi-temeto-elromanositasaval>. Letöltve: 2020. február 28.

Székelyhon (2020). *Ne bántsák a csíkszentmártoniakat, kéri a falumenedzser*. <https://szekelyhon.ro/aktualis/ne-bantsak-a-csikszentmartoniakat-keri-a-falumenedzser>. Letöltve: 2020. április 2.

Székelyhon (2019). *Úzvölgye: provokációval válaszolt a provokációra a román fél, összetűzés lett a vége*. <https://szekelyhon.ro/aktualis/uzvolgye-provokacioval-valaszolt-a-provokacio-a-roman-fel-osszetuzes-lett-a-vege>. Letöltve: 2020. március 28.

Úz-völgye.ro (2019). *Az Úz-völgyi katonai temető története*. <https://www.uzvolgye.ro/hu/8-hu/202-az-uz-volgyi-katonai-temeto-tortenete>. Letöltve: 2020. február 28.

Varga E. Á. (2002). *Erdély etnikai és felekezeti statisztikái a népszámlálási adatok alapján, 1852-2011*. Forrás: <http://nepszamlalas.adatbank.ro/?pg=etnikai&id=487>. Letöltve: 2020. február 25.

<https://www.csikszentgyorgy.eu/csikszentgyorgy-kozseg/csikszentgyorgy-kozseg-telepulesei/uz-volgye/>. Letöltve: 2020. február 25.

Jegyzetek:

- 1 Makkay J. (2019): *Harc az úzvölgyi magyar temető nyugalmaért*. Erdélyi Napló, <https://erdelyinaplo.ro/extra/harc-az-uzvolgyi-magyar-temeto-nyugalmaert>. Letöltve: 2020. február 22.
- 2 <https://www.csikszentgyorgy.eu/csikszentgyorgy-kozseg/csikszent-gyorgy-kozseg-telepulesei/uz-volgye/>. Letöltve: 2020. február 25.
- 3 Varga E. Á. (2002). *Erdély etnikai és felekezeti statisztikái a népszámlálási adatok alapján, 1852-2011*. Forrás: <http://nepszamlalas.adatbank.ro/?pg=etnikai&id=487>. Letöltve: 2020. február 25.
- 4 Csinta S. (2019): *Kakukkáció*. Magyar Nemzet, <https://magyarnemzet.hu/lugas-rovat/kakukkacio-6923552/>. Letöltve: 2020. február 25.
- 5 Székelyföld.ma (2019). *Az Úz-völgyi katonai temető története*. <https://www.szekelyfold.ma/hirek/az-uz-volgyi-katonai-temeto-tortenete>. Letöltve: 2020. február 28.
- 6 Székelyföld.ma (2019). *Az Úz-völgyi katonai temető története II*. <https://www.szekelyfold.ma/hirek/az-uz-volgyi-katonai-temeto-tortenete-ii>. Letöltve: 2020. február 28.
- 7 Székelyföld.ma (2019). *Az Úz-völgyi katonai temető története III*. <https://www.szekelyfold.ma/hirek/az-uz-volgyi-katonai-temeto-tortenete-iii>. Letöltve: 2020. február 28.
- 8 Úz-völgye.ro (2019). *Az Úz-völgyi katonai temető története*. <https://www.uz-volgye.ro/hu/8-hu/202-az-uz-volgyi-katonai-temeto-tortenete>. Letöltve: 2020. február 28.
- 9 Székelyhon (2019. június 11.): *Ceaușescu parancsát teljesítik az úzvölgyi temető elrománosításával?* <https://szekelyhon.ro/aktualis/ceauescu-parancsat-teljesitik-az-uzvolgyi-temeto-elromanositasaval>. Letöltve: 2020. február 28.
- 10 Székelyföld.ma (2019). *Az Úz-völgyi katonai temető története IV*. <https://szekelyfold.ma/hirek/az-uz-volgyi-katonai-temeto-tortenete-iv>. Letöltve: 2020. február 28.
- 11 Jogtár.hu (Frissítve: 2020. június 5.). 94/2008. (IV. 23.) Korm. rendelet a Magyar Köztársaság Kormánya és Románia Kormánya között a romániai magyar hadisírok és a magyarországi román hadisírok jogi helyzetéről szóló Megállapodás kihirdetéséről. <https://net.jogtar.hu/getpdf?docid=A0800094.KOR&targetdate=&printTitle=94/2008.+%28IV.+23.%29+Korm.+rendelet>. Letöltve: 2020. március 6.; Just.ro (2008. december 9.). *ACORD din 6 martie 2008 între Guvernul României și Guvernul Republicii Ungare privind regimul juridic al mormintelor ungare de război din România și al mormintelor române de război din Republica Ungară*. URL: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/100095>. Letöltve: 2020. március 6.
- 12 MTI (2019). *Román katonasírok betonkeresztjeit telepítették az úzvölgyi első világháborús magyar katonatemetőbe*.
- 13 MTI (2019). *RMDSZ-es politikusok az úzvölgyi katonatemető átalakításának a leállítását kérik*.

14 MTI (2019). *Úzvölgyi katonatemető – A védelmi minisztertől kért tájékoztatást Viorica Dăncilă miniszterelnök.*

15 MTI (2019). *Úzvölgyi katonatemető – Az átalakítások törvényességét próbálja bizonyítani Dormánfalva polgármesteri hivatala.*

16 Uo.

17 MTI (2019). *Úzvölgyi katonatemető – Román hatóság szerint törvénytelenül építkezett Dormánfalva önkormányzata.*

18 MTI (2019). *Úzvölgyi katonatemető – A román kulturális tárca szerint nem avatható fel a román emlékmű.*

19 MTI (2019). *Úzvölgyi katonatemető – Elhalasztotta a dormánfalvi polgármester a román emlékmű felavatását.*

20 MTI (2019). *Úzvölgyi katonatemető – Virrasztottak a sírkert előtt, tartva a román emlékmű felavatásától.*

21 Iszlai K. (2019). *A román avatóünnepség helyett Magyar nemzeti jelképeket helyeztek ki pénteken az úzvölgyi sírkertben.* Székelyhon, <https://szekelyhon.ro/aktualis/a-roman-avatounnepseg-helyett-magyar-nemzeti-jelkepeket-helyeztek-ki-penteken-az-uzvolgyi-sirkertben>. Letöltve: 2020. március 28.

22 Székelyhon (2019). *Úzvölgye: provokációval válaszolt a provokációra a román fél, összetűzés lett a vége.* <https://szekelyhon.ro/aktualis/uzvolgye-provokacioval-valaszolt-a-provokaciora-a-roman-fel-osszetuzes-lett-a-vege>. Letöltve: 2020. március 28.

23 MTI (2019). *Úzvölgyi katonatemető – Házkutatásokat végez a rendőrség Bákó és Hargita megyében.*

24 Iszlai K. (2019). *Házkutatást tartottak, kihallgatták, majd hazaengedték Csíkszentmárton alpolgármesterét az úzvölgyi temetőügy kapcsán.* Székelyhon, <https://szekelyhon.ro/aktualis/hazkutatast-vegeztek-a-bako-megyei-hatosagok-hargita-megyeben-az-uzvolgyi-esemenyek-miatt>. Letöltve: 2020. március 29.

25 MTI (2019): *Az RMDSZ megvonta támogatását a bukaresti kormánykoalíciótól.*

26 MTI (2019): *Úzvölgyi katonatemető – Megtámadja a közigazgatási bíróságon a prefektus a temető lezárását – FRISSÍTETT (új: lezárták a temetőt).*

27 MTI (2019). *Úzvölgyi katonatemető – A román védelmi tárca közölte: nem járult hozzá a sírkert átalakításához.*

28 Mészáros T. (2019). *Úzvölgye: a negyedik állami intézmény mondja, hogy illegálisan bolygatták meg a temetőt.* Fötér.ro, https://foter.ro/cikk/20190603_uzvolgye_a_negyedik_allami_intezmeny_mondja_hogy_illegalisan_bolygattak_meg_a_temetet/. Letöltve: 2020. március 27.

29 MTI (2019). *Úzvölgyi katonatemető – Péntekig kapott haladékok Dormánfalva polgármestere a prefektustól.*

30 MTI (2019). *Úzvölgyi katonatemető – A románok erőszakos benyomulása után felszentelték a román emlékművet.*

31 MTI (2019). *Úzvölgyi katonatemető – Dărmănești polgármestere kitüntette a júniusi temetőfoglalókat.*

32 Iszlai K. (2019). „Dicsőséges” júniusi temetőfoglalásukra emlékeztek a románok Úzvölgyében. Székelyhon, <https://szekelyhon.ro/aktualis/bdicsoseges-juniusi-temetofoglalasukra-emlekeztek-a-romanok-uzvolgyeben>. Letöltve: 2020. március 29.

33 MTI (2019). Úzvölgyi katonatemető – Törölte a bíróság a Kovászna megyei önkormányzat elnökhelyettesére kirótt bírságot.

34 MTI (2019). Úzvölgyi katonatemető – Egy román hatóság magyar politikusok felelősségét vizsgálja a június 6-i incidens kapcsán.

35 Simon V. (2020). Hivatalos: nem történt bűncselekmény a románok úzvölgyi temetőbe betörésekor. Székelyhon, <https://szekelyhon.ro/aktualis/hivatalos-nem-tortent-buncselekmeny-a-romanok-uzvolgyi-temetobe-torteno-betoresekor>. Letöltve: 2020. április 2.

36 Székelyhon (2020). Ne bántsák a csíkszentmártoniakat, kéri a falumenedzser. <https://szekelyhon.ro/aktualis/ne-bantsak-a-csikszentmartoniakat-keri-a-falumenedzser>. Letöltve: 2020. április 2.

37 MTI (2019). Úzvölgyi katonatemető – A helyszínen tájékoztak a román, a magyar, az orosz és a német hadisírgondozók

38 MTI (2020). Úzvölgyi katonatemető – Állati eredetűek azok a csontok, amelyeket a 150 román katonának tulajdonítottak.

39 MTI (2019). Úzvölgyi katonatemető – Az RMDSZ ellenzi a sírkert államosítását.

40 Avram, M. S. (2019). Kelemen Hunor (UDMR): Suntem pentru votarea moțiunii de cenzură. Agerpres, <https://www.agerpres.ro/viata-parlamentara/2019/06/12/kelemen-hunor-udmr-suntem-pentru-votarea-motiunii-de-cenzura--325048>. Letöltve: 2020. január 25.

41 MTI (2019). Úzvölgyi katonatemető – Román hatóság: 11 román katona nyugszik a sírkertben. Kolozsvár, 2019. június 13.

42 Pașca, E. (2019). Liderul PPMT, Csomortányi István, anunță organizarea unui protest la Miercurea Ciuc și un miting la Oradea. Agerpres, <https://www.agerpres.ro/politica/2019/06/17/liderul-ppmt-csomortanyi-istvan-n-anunta-organizarea-unui-protest-la-miercurea-ciuc-si-un-miting-la-oradea--327311>.

Letöltve: 2020. január 25.; MTI (2019). Úzvölgyi katonatemető – Hargita megye prefektusának lemondását követelték a csíkszeredai tüntetésen. Csíkszereda/Bukarest, 2019. június 18.

43 MTI (2019). Túlélte az RMDSZ által is támogatott bizalmatlansági indítványt a bukaresti kormány.

44 MTI (2019). Úzvölgyi katonatemető – Megkezdődött az egyeztetés a magyar és román védelmi minisztérium között; Peia, F. (2019). Experti din partea României și ai Ungariei au discutat situația Cimitirului de la Valea Uzului. Agerpres, <https://www.agerpres.ro/politica/2019/06/27/experti-din-partea-romaniei-si-ai-ungariei-au-discutat-situatia-cimitirului-de-la-valea-uzului--332603>. Letöltve: 2020. január 25.

45 MTI (2019). Úzvölgyi katonatemető – Romániai magyar sajtó: még nem vonták felelősségre az erőszakos behatolókat.

46 Ștefan, G. (2019. július 2.). *Kelemen solicită retragerea avizului unui monument din cimitirul Valea Uzului, motivând că e simbol legionar*. Agerpres, <https://www.agerpres.ro/politic/2019/07/02/kelemen-solicita-retragerea-avizului-unui-monument-din-cimitirul-valea-uzului-motivand-ca-e-simbol-legionar--335418>; letöltve: 2020. január 25.

47 MTI (2019). *Úzvölgyi katonatemető - Nem indított közigazgatási pereket Dărmănești önkormányzata ellen a Bákó megyei prefektus*.

48 MTI (2019). *Tusványos/Úzvölgyi katonatemető - HM-illetékes: öt, románnak tekintett katona magyar állampolgár volt*.